

Állami földprivatizáció – intézményesített földarablás (2015-2016.)

II. Megyei zárójelentések

az állami földprivatizációs rendszer valós értékeléséhez

Hajdú-Bihar megye

Időkeresztmetszet: 2016. szeptember 1.

Összeállította: Ángyán József¹

Készült: a Greenpeace Magyarország Egyesület támogatásával²

Mert: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket!” (Jn. 8, 32.)

Ajánlás

Az állam tulajdonában lévő közös nemzeti földvagyonunk – a villámgyors lebonyolítás tényeiből következtethetően bizonyára hosszasan előkészített, majd 2015 nyarán, a „migrációs válság” árnyékában, hirtelen bejelentett – kiárusítását a kormányzat részéről sok valótlanságot és a közvéleményt félrevezető csúsztatást is tartalmazó propagandakampány kísérte. Arra az egyszerű kérdésre azonban, hogy miért is kell az állami földeket újra eladni, arra észérvek, értelmes magyarázatok alig születtek. Ahhoz, hogy a tényleges érdekeket, szándékokat és folyamatokat, a lépés valóságos – az egész társadalmat érintő – hatásait megértsük, érdemes a „Földet a gazdáknak!” program – 2015 novembere és 2016 júliusa között, három hullámban lebonyolított, majd 2016 őszi törvénnyel lezáró – árverési földértékesítési eljárásának tényadatait is elemezni.

Az ezt célzó első megyei mintaelemzést 2016 áprilisában tettem közzé, majd a programzáró törvény megszületését követően elkezdtem a végleges, hivatalosan közzétett megyei árverési adatok több szempontú feldolgozását és a megyei zárójelentések összeállítását. Fejér, Győr-Moson-Sopron, Somogy, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Csongrád megyét követően jelen zárójelentés Hajdú-Bihar megye állami föld-privatizációs képét mutatja be, amely meghirdetett (14.200 ha) és elárverezett (12.086 ha) területeinek nagysága alapján a megyék rangsorában a felső középmezőnybe tartozik. Ezzel a sikeresen elárverezett összes terület (182.000 ha) több mint 61%-a (111.000 ha) adatainak feldolgozását elvégeztem. Ezt folytatva reményeim szerint kirajzolható az országos kép, és ellenőrizhetők, megerősíthetők vagy cáfolhatók lesznek az állami földprivatizációs program kormányzati értékelésének állításai. A rendszer megítéléséhez azonban e megye önmagában is jó mintául szolgálhat.

Jelen elemzés részletesen megvizsgálja a megyében meghirdetett és elárverezett állami területeket, az állam tényleges bevételeit, majd az árverésekkel érintett településeket, a helyi lakosok szereplését, a lakhely és a birtoktest közti távolságokat, a földbérlet és árverezők valamint a kikiáltási árak és a nyertes árajánlatok viszonyát, az árverseny kérdését, majd a nyertes árverezők és érdekeltségek, továbbá az általuk megszerzett területek jellemzőit. A legnagyobb nyerteseket és érdekeltségeket a jelentés részletesen is bemutatja, és a levont következtetések alapján javaslatokat is megfogalmaz. Íme **ízelítőül** néhány részlet és eredmény a jelentésből.

Az elkelt megyei földterület pl. ugyan **263 nyertes** árverezőhöz került, de annak mintegy **70%-át**, több mint 8.400 hektárt nem a kormánypropagandában szereplő „kis/közepes családi gazdaságok”, hanem 65 nyertes árverező tagja nevében mindössze **24 nagy érdekeltség** szerezte meg. A ranglista élén a megye egyik legerősebb gazdasági érdekcsoportja, a Tedej agrárholding cégei 15 nyertes árverező vezetője/tulajdonosa és üzlettárs rokonaik alkotta érdekkör áll, nem kevesebb, mint **2.683! ha** területre tett **6,191! MrdFt** együttes nyertes árajánlatával, amely a területek 75%-ánál megegyezett a kikiáltási árral, azaz versenytársuk az árveréseken alig akadt. Az „átlagjavító” – 20 ha alatti területet szerző – 123 kisnyertes érdekeltség, a nyertesek közel 62%-a eközben csupán a területek alig több mint 8%-ához, kevesebb mint 1.000 hektárhoz jutott. Ez a – kiválasztott keveseknek nagy, viszonylag sokaknak pedig igen kis területeket juttató – rendszer olyan „*családi léptékű*” – mintegy 61 ha/nyertes – megyei átlag kimutatását teszi lehetővé, amely alkalmas a közvélemény megtévesztésére.

E megye adatai továbbá azt – a kormányzati propaganda „*a föld azé a helyben élő földművesé legyen, aki azt megműveli*” jelmondatával ellentétes – általános tendenciát is igazolják, hogy **a helybeli gazdálkodó családok elöl** a földek többségét – e megye esetében mintegy 57%-át – **külső, tőkeerős árverezők** szerzik meg. Ráadásul az úgynevezett „*helybeliek*” között találunk olyan cégtulajdonosokat is, akik – a földforgalmi törvény abszurd szabályozása folytán, lakhelyüktől és foglalkozásuktól függetlenül – cégük székhelye jogán válhattak úgy „*szerzőképes helyi földművesé*”, hogy helyben akár sohasem jártak. Ezen túl az árverési nyertesek többsége

¹Ángyán József: a SZIE ny. egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára

²Külön köszönet Rodics Katalinnak, a program menedzseléséért és az elemzések nyilvánosságának megteremtéséért, Mészáros Norbertnek és Virág Zsuzsának az adatok összegyűjtéséért, előrendezéséért és elemezhető formába hozásáért, továbbá Ács Sándornénak hasznos tanácsaiért és az elemzések közreadásáért. Hálás köszönet a „*Kié legyen a föld?*”, az „*Átlátszó*”, a „*Greenfo*” valamint az „*Alfahír*” portáloknak és a „*Szabad Föld*” lap online változatának, amelyek eddig elkészült jelentéseimet teljes terjedelmükben közzétették, és mindazoknak, akik figyelem felhívással, kivonatolt ismertetéssel, vagy másodközléssel segítik a „*szemek nyitogatását*”, az elemzéseimhez való hozzáférést a téma iránt érdeklődő, szélesebb közvélemény számára.

nemcsak, hogy nem „helybeli”, hanem 4.200 ha-t, az elárverezett terület közel 35%-át a kormányhatározatban rögzített **20 km-nél is nagyobb** – átlagosan 36 km – **távolságban** lakó, 52 nyertes licitáló szerezte meg.

A bérleti viszonyok elemzése e megyében is azt mutatja, hogy az elárverezett területek döntő többsége – közel 92 %-a – az árverés idején 1-27 éves hátralevő futamidejű szerződéssel bérebe adott – azaz nem az állam, hanem a bérlők által művelt – terület. Irrelevánsok tehát azok a kijelentések, amelyek azzal próbálták indokolni a földvagyon eladását, hogy az állam annak rossz gazdája, az állami cégeket a management „szétlopja”. A sikeresen elárverezett, gazdára talált területek közel 3/4-ét! **6 nagy** – „baráti” (és/vagy politikai oldalakon, pártokon átívelő „közös gazdasági érdekhálózathoz tartozó”) illetve „nem baráti” – **tőkés társaság** bérleményei teszik ki.

A nagy bérlő „**nem baráti**” cégek (pl. a Köselly Mezőgazdasági Zrt., a Hamvas-Tej Mezőgazdasági Kft. vagy éppen a Komádi Tehenészet Kft.) esetében a földeladás alapvető célja a bérelt területek olyan kormány-közeli – gyakorta nem mezőgazdasági – nagy cégek/agrárholdingok tulajdonosaihoz vagy föld-spekuláns tőkeérdekeltségekhez juttatása lehetett, akik megemelve a földbérleti díjakat leszoríthatják e cégeket a földről. De a megyei 2,1 mFt/ha átlagos nyertes árajánlathoz viszonyított 5-15-szörös európai földárak és az ezek kiegyenlítődésképp alapuló földspekuláció kiszolgálása, a földvagyon baráti érdekeltségekhez juttatása is tapintható célja lehetett az ilyen kiszorító jellegű, átrendező állami földprivatizációnak.

A FIDESZ-közeli, „**baráti, mi kutyánk kölyke**” és/vagy a politikai oldalakon, pártokon átívelő „**közös gazdasági érdekhálózathoz tartozó**” nagy bérlő gazdasági társaságok/holdingok esetében viszont általánosnak mondható az a jelenség, hogy tulajdonosaik és/vagy vezetőik vásárolhatták fel azok bérleményeit. Sőt úgy tűnik, hogy velük egyeztetve egyenesen azokat a területeket bocsáthatták árverésre, amelyeket azután e nagy bérlők – többségében versenytárs nélkül, kikiáltási áron – maguk vásárolhattak fel. Nem meglepő tehát, hogy e megyében is találunk számos „baráti” – az akkori potentátok, pl. *Fazekas Sándor* miniszter, vagy éppen *Budai Gyula*, *Tasó László* illetve *Tállai András* államtitkárok által „**pártfogolt**” – nagy nyertest. Azt pedig, hogy itt is kiválóan működik a **pártokon átívelő „közös gazdasági érdekhálózat**”, azt jól mutatja, hogy pl. a szocialista – MSZMP/MSZP – kötődésű, állami gazdaságokat privatizáló *Bódi László András* és *Forgács Barna* vezette két érdekeltség saját cégeik – a Tedej agrárholding két zászlóshajó gazdasági társasága illetve az Agriargazdaság Kft. – árverésre bocsátott bérelt állami területeit a FIDESZ-es „**Földet a gazdáknak!**” program égisze alatt zömében maguk a cégtulajdonos vezetők vásárolhatták fel. Ezzel e két érdekeltség vezeti a megyei nyertesek ranglistáját, megszerezve az elárverezett területek közel 30%-át.

Ezt a helyzetet, az ebben rejlő politikai kommunikációs tőkét ugyanakkor **a kormányzati propaganda** – vélhetően előre megtervezetten – kiválóan felhasználhatja „**népvakításra**”, annak bizonyítására, hogy „**lám-lám, nem csak FIDESZ-közeli érdekeltségek, hanem bárki vásárolhat az állami földekből**”. Ezt a kormány közeli sajtó – elsőként a Magyar Idők – azonnal meg is tette, amikor – feltehetően nem saját ötlettől vezérelve – beszámolt az „**MSZP-s oligarchák állami földvásárlásairól**”. Ez sem fedheti el azonban azt a – persze elhallgatott – szomorú tény, hogy stratégiai jelentőségű, közös nemzeti földvagyonunk maradékát is – a valóban gazdálkodó, helyben élő családok, a kis/közepes családi gazdaságok és fiatalok helyett – zömében zöldbárók és föld-spekuláns oligarchák szerzik meg.

Az árverések jellege azt mutatja, hogy a mintegy 12.100 hektár elkelt megyei területből közel 8.000! hektár, azaz 66!%, **licitálás nélkül, kikiáltási áron**, további több mint 1.500 hektár (13%) pedig azt kevesebb, mint 10 %-al meghaladó áron, ráadásul az európai földárak töredékéért, átlagosan 2,114 mFt/ha nyertes árajánlattal került a sikeres árverezőkhöz. E megye adatai is cáfolják tehát azokat a kormányzati állításokat, amelyek szerint „**versenyben kialakult piaci áron**” jutottak a nyertesek az állami földterületekhez. Valódi **árverseny** – ahol végül a nyertes árajánlat több mint 50%-al meghaladta a kikiáltási árat – **a területek 11%-ának árverésén** alakult csupán ki. Ez vélhetően annak is tulajdonítható, hogy a területek több mint felét olyan nagy – **50-260! ha** – **méretű** birtoktestek formájában hirdették meg, amelyeknek akár több százmillió forintos kikiáltási árával a valóban helyben élő, ténylegesen gazdálkodó családok bizonyosan nem rendelkeznek. Másrészt az egyébként is kiszolgáltatott helyzetű helyi gazdacsaládok – felmérve az erőviszonyokat – **nem vették a bátorságot**, hogy a politika-közeli, egymás közt a földeket vélhetően előre leosztó, **egymásra nem licitáló „nagyurak”** érdekeit keresztezve, ezzel saját gazdaságaikat is végveszélybe sodorva próbáljanak földhöz jutni.

A spekuláns tőkének viszont az európai 10 (pl. Ausztria) – 35 (pl. Hollandia) millió Ft/ha átlagos földárak töredékéért – a megyében elárverezett terület mintegy 74%-a esetében **3,0 mFt/ha alatti áron** – megszerezhető állami földek megvásárlása kiváló befektetési lehetőséget kínál. Az **5-15-szörös földárbeli különbség** spekuláns tőkebefektetői körökben már „**eléri az ingerküszöböt**”. A földforgalmi törvény ellen megindult kötelezettség-szegési eljárásnak ugyanis várakozásai szerint a földpiac liberalizációja és ezzel az európai földárak kiegyenlítődésképp lesz a következménye. Így az európai mércével pottom pénzért most megszerzett állami földek piaca dobása belátható időn belül megsokszorozhatja a földvásárlásra fordított, befektetett tőkét. Vélhetően ebben a megyében is ez lehetett az egyik legfőbb mozgatórugója az állami földek privatizációjának.

A települések érdekérvényesítő képességében e megyében is jelentős eltérések mutatkoznak. Ezt az is jelzi, hogy az árverési nyertesek lakcímadatai alapján a földárverések által területével érintett 61 település közül 44 településen, összesen közel 6.700! ha-t (az összes elkelt terület több mint 57%-át) külső árverezők szereztek meg. Közülük a „**vesztes települések**” rangsora élén Újszentmargita áll, amelynek területéből közel 2.000! hektár állami területre tettek külső árverezők nyertes árajánlatot, majd e rangsorban a csaknem 1.000 hektár mezőgazdasági területet vesztő Ebes és Hajdúszoboszló következik. A területeiket megszerző külső árverési nyertesek között gyakran találunk milliárdos családi/üzleti érdekeltségeket, illetve gyakorta felmerül a tényleges gazdálkodási szándék hiánya és ezzel az ingatlanspekuláció vagy a stróman-szerep lehetősége is. (Újszentmargita esetében pl. a nagybirtokos, milliárdos nagyvállalkozó Forgács család több mint 800 ha-ra tett nyertes árajánlatot, de a külső – pl. balmazújvárosi, debreceni vagy éppen hajdúböszörményi – nyertesek között nemzetközi közúti árufuvarozó nagyvállalkozót, nemzetközi üzletkötőt, kereskedőt, játékgyártót, sőt pszichológust is találunk.)

Vannak viszont erős érdekérvényesítő képességű, „**nyertes települések**”, amelyek pályázói nemcsak a saját lakóhelyük, de más települések területeihez is hozzájutottak. A 263 nyertes árverező a lakcímadatok alapján összesen 56 településen él, ám a sikeresen elárverezett megyei terület több mint 3/4-ére, közel 9.300 ha-ra mindössze 10! település – közöttük 8! város – lakói tettek nyertes árajánlatot. A rangsor élén 1.000 ha feletti területtel Debrecen (2.450 ha, 20%), valamint Hajdúnánás (1.800 ha, 15%), Hajdúböszörmény és Püspökladány (1.300 – 1.300 ha, 11-11%) áll. Ezeket a városokat 250-700 hektár területtel további 6 település Hajdúdorog, Hortobágy, Tiszacsege, Báránd, Komádi és Hajdúszoboszló követi. A kormánypropaganda állításaival szemben tehát **nem a falvak vagy a tanyák népe**, hanem zömében politika-közeli, gazdasági/családi érdekeltségeket tulajdonló és/vagy vezető, tőkeerős városiak a program fő megyei nyertesei.

Az sem példátlan, hogy **FIDESZ/kormány-közeli** rokoni, baráti, nagygazda, nagyvállalkozói **érdekkörök** jutnak jelentős állami földterületekhez. Közöttük említhetjük pl. a nagygazda Vereséket, Budai Gyula pártfogoltjait Püspökladányból és Báránдрól (327 ha), Kunékat, a Fazekas Sándor miniszter által pártfogolt gazdálkodó néprajzos férjet és szakpszichológus feleségét Tiszacsegéről (235 ha), vagy pl. a nagygazda, mezőgazdasági nagyvállalkozó Balogh család tagjait, Tépe FIDESZ-es polgármesterének rokonságát (164 ha). De a „*kisebb*” területhez jutottak között is szép számmal találunk „*baráti*” árverési nyerteseket. Itt említhető pl. Módos Imréné, Bihartorda – Fazekas Sándor miniszter és Tállai András államtitkár által patronált – FIDESZ-es polgármesterének felesége (83 ha), dr. B. Csák István önkormányzati képviselő, Biharnagybajon FIDESZ-es alpolgármestere, a MAGOSZ helyi elnökének fia (32 ha), vagy éppen Tasi Sándor önkormányzati képviselő, a megyei közgyűlés FIDESZ-es alelnöke, Tasó László államtitkár üzlet- és „*harcostársa*” Nyíradonyból (21 ha).

A nyertes árverezők tevékenységi köre is rendkívül színes képet mutat, és számos esetben igen távol esik a mezőgazdaságtól illetve nem azonosítható. Az **azonosítható** tevékenységi körű nyertes árverezők között találunk pl. multi-milliárdos vagyonú nagyvállalkozókat, ingatlanforgalmazókat, kereskedőket, vendéglátókat vagy éppen ügyvédet, háziorvost, nyomdaipari mérnököt, banktisztviselőt, takarékszövetkezeti fiókvezetőt, könyvelőt, nemzetközi üzletkötőt, közúti árufuvarozót, nemzetközi szállítmányozó nagyvállalkozót, gépjármű forgalmazót, informatikust, reklámügynököt, péket vagy éppen egészségügyi gázmestert is. Sőt – ha már „*azé legyen a föld, aki megműveli*” – a nyertesek között zavarba ejtő módon felbukkannak olyan „*földművesek*”, „*aranykalászos gazdák*” is, mint pl. egy idősök otthona címéről árverező hölgy (159 ha) vagy pl. az egyik nagy árverési nyertes érdekeltség vezetőjének 90 év feletti édesanyja (210 ha). Találunk persze ebben a megyében is olyan nyertes árverezőket, akiknek a tevékenysége a nyilvános adatbázisokból **nem azonosítható**. Ez a jelenség kisebb területekre nyertes árajánlatot tevők között gyakorinak mondható, ám a nagyobb nyertesek között is előfordul.

A 125 oldalas – Hajdú-Bihar megye hivatalosan közzétett állami földárverési adatait feldolgozó – privatizációs zárójelentés mindezeket és számos egyéb szempontot is részletesen elemez, **igyekszik megmutatni a „Földet a gazdáknak!” program igazi arcát**, és a teendőkre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Így hát – az igazság és a nyilvánosság erejében, valamint egy igazi nép- és vidékpárti fordulatban töretlenül bízva – jó szívvvel és **szeretettel ajánlom** – a tények dokumentálása és a „*szemnyitogatás*” szándékával készített – összeállításomat a megyében vagy azon kívül élő, a bennünket körülvevő világ iránt érdeklődő **kortársainknak** éppen úgy, mint okulásul gyerekeinknek és unokáinknak, a tetteinket megítélő **utóknak**.

Gödöllő, 2018. december 2.

Ángyán József